

Masterclass: Resultaten Onderzoek *'Grenzeloos Goed Onderwijs in de Brainportregio'*

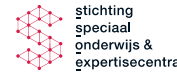

Universiteit
Utrecht

Universiteit
Utrecht

Onderwijsadvies & Training

stichting
speciaal
onderwijs &
expertisecentra

BRAINPORT
EINDHOVEN

25 maart 2025

Martine Broekhuizen

Fleur van Gils

Lieselotte Oudega

Bouwen aan grenzeloos goed onderwijs in de Brainportregio

Een onderzoek naar de relatief hoge instroom van niet-Nederlandstalige leerlingen in het speciaal onderwijs én mogelijke oplossingen voor het gehele primair onderwijs

Auteurs: dr. Martine Broekhuizen, dr. Fleur van Gils, dr. Ivana Brasileiro Reis Pereira, dr. Esther Slot, Jaël Kortekaas, MSc., Lieselotte Oudega, MSc.

Ivana Brasileiro Reis Pereira

Esther Slot

Jaël Kortekaas

Drie deelonderzoeken

Aanleiding: Structurele groei SO ('16/'17 - '20/'21) 1.5 keer zo groot i.v.m. landelijke trend.
Merendeel (83%) heeft migratieachtergrond (The Next School, 2022)

Doel: Mogelijke onderliggende factoren hoge instroom (A) én oplossingen (B)

- **A1:** onderzoeken welk type anderstalige kinderen met wat voor soort ondersteuningsbehoeften instroomt op de SO scholen ('20-'23)
- **A2:** in kaart brengen huidige onderwijs en ondersteuning van anderstalige leerlingen in het reguliere PO
- **B:** identificeren en uitwerken van 'good practices' op (inter)nationaal & regionaal niveau → bouwstenen voor succesvol onderwijs aan meertalige leerlingen

Deelnemers onderzoek A1

6 (van de 8) SO scholen met groei aantal leerlingen deelgenomen (The Next School, 2022)

Criteria dossieronderzoek:

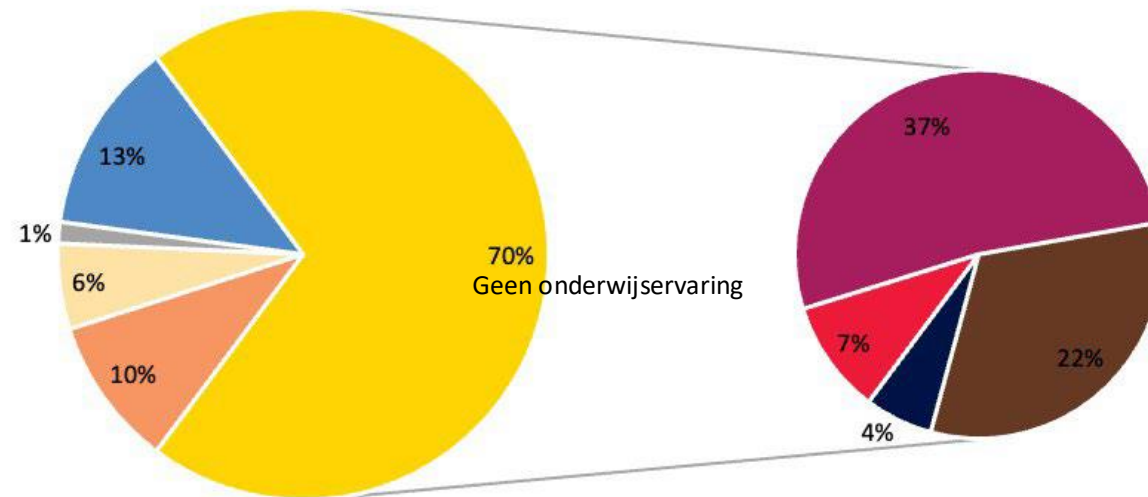
- Niet-Nederlandstalige leerling (i.e., leerling die thuis met ouders geen Nederlands spreekt)
- Ingestroomd op SO-school in schooljaar 22/23, 21/22 of 20/21
- Leeftijd van 4 jaar **tot** 10 jaar bij instroom

School	Aantal leerlingen	
MBS	35	Cluster 3 71
Prins Willem Alexanderschool	21	
Antoon van Dijkschool	10	
De Groote Aard	5	
Taalbrug Junior - Eindhoven	38	Cluster 2 53
Taalbrug Junior - Helmond	15	
	124	

Belangrijkste bevindingen A1

- **70%** (cl. 3) & **79%** (cl. 2) van de leerlingen is **in Nederland geboren**
- Geboorteland ouders bekend, maar **migratiereden** (expat/kenniswerker, vluchteling, arbeidsmigrant) voor 63% (cl. 3) & 66% (cl. 2) **onbekend**
- **Opleidingsniveau van ouders** voor 66% (cl. 3) & 81% (cl. 2) onbekend
- Kennis van **Nederlandse taal** bij **ouders** is beperkt
(e.g., altijd of vaak moeite om te begrijpen: 47% (cl. 3) & 62% (cl. 2))
- Kennis van **Nederlandse taal** bij **leerlingen** is beperkt
(e.g., altijd of vaak moeite om te begrijpen: 66% (cl. 3) & 69% (cl. 2))
- Inzicht in **beheersing voorkeurstaal leerling** is beperkt
(Geen inzicht in: 49% (cl. 3) & 13% (cl. 2))

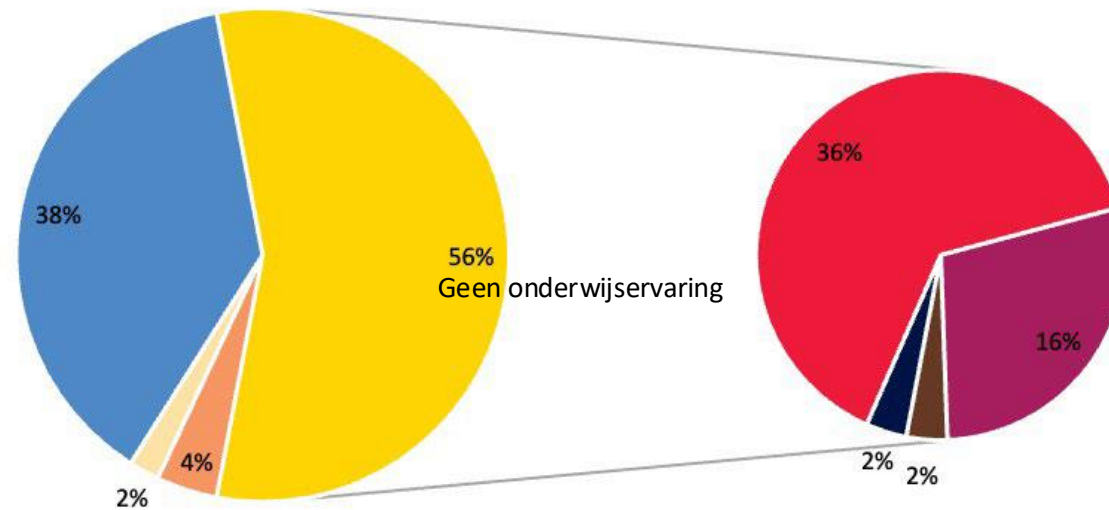
Voortraject leerlingen tot SO – cluster 3 (A1)

Doorverwijzing: ■ Eerder SO ■ Eerder SBO ■ Eerder zowel PO als SBO ■ Eerder PO ■ 4 jaar ■ 5 jaar ■ 6 jaar ■ 7 jaar

- 71% vanuit een zorginstelling (MKD/KDC, e.g., Lunetzorg, Kentalis, Fiore, Oro, Tomteboe)
- 25% vanuit school/samenwerkingsverband
- 4% door ouders/verzorgers

Voortraject leerlingen tot SO – cluster 2 (A1)

Doorverwijzing:

■ Eerder SO ■ Eerder SBO ■ Eerder PO ■ 3 jaar ■ 4 jaar ■ 5 jaar ■ 6 jaar

- 49% vanuit een zorginstelling (e.g., Kentalis, ORO, Libra)
- 49% vanuit school/samenwerkingsverband
- 2% door ouders verzorgers

Deelnemers onderzoek A2

Uitgebreide vragenlijst verspreid onder alle basisscholen via samenwerkingsverbanden

Selectiecriteria leerkrachten:

- Max. één leerkracht per klas (en 5 per school)
- Min. één jaar werkzaam op huidige school (≥ 2 dagen p.w.)
- Heeft groepsverantwoordelijkheid en staat niet (alleen) voor een taalklas.

Samenwerkingsverband	Leerkrachten (# scholen)	IB'ers	Totaal aantal unieke scholen ^a	Respons %
SWV PO Helmond-Peelland	22 (11)	23	28	31%
SWV PO de Kempen	28 (16)	22	29	75%
SWV PO Eindhoven	23 (11)	15	19	25%
Weet ik niet	4	0		
Totaal	77	60	76	

Noot. ^a Van een aantal scholen heeft alleen één of meer leerkrachten en geen IB'er de vragenlijst ingevuld, vandaar dat dit aantal hoger is dan het aantal IB'ers.

Deelnemers onderzoek A2

Kenmerken scholen

Tabel 3.2
Beschrijvende statistieken deelnemende scholen (gerapporteerd door IB'ers/schoolleiders)

	N	Bereik	% / M (SD)
Grootte school (%)	60	-	
< 100 leerlingen			6.7
101 – 300 leerlingen			65
301 – 500 leerlingen			18.3
> 500 leerlingen			10
Omgeving school (%)	60	-	
Stad			21.7
Dorp < 2km vanaf stad			31.7
Dorp > 2km vanaf stad			46.6
% leerlingen met ouders met laag opleidingsniveau (beide ouders max. VMBO of MBO 1/2 of vergelijkbaar)	35	2-80	25.6 (19.3)
% leerlingen met multi- of andere culturele achtergrond	59	0-100	24.2 (24.6)
% leerlingen dat thuis (bijna) geen Nederlands spreekt	59	0-100	19.0 (23.3)
% kenniswerkers/expats	47	0-54	4.9 (10.6)
% arbeidsmigranten	47	0-41	5.8 (8.9)
% vluchtelingen	47	0-70	5.2 (11.3)
% ouders met 2 ^e of 3 ^e generatie migratieachtergrond	47	0-49	4.5 (1.1)
% anders	47	0-5.2	0.4(1.1)

Kenmerken leerkrachten

Tabel 3.3
Beschrijvende statistieken deelnemende leerkrachten

	N	Bereik	% / M (SD)
Ervaringsjaren in het PO	77	-	
< 5 jaar			14.3%
6 – 15 jaar			37.7%
16 – 25 jaar			33.8%
> 25 jaar			14.2%
Werkzaam in...	77	-	
Onderbouw (groep 1-2)			24.7%
Middenbouw (groep 3-5)			45.4%
Bovenbouw (groep 6-8)			46.7%
Etnisch-culturele achtergrond	77	-	
Nederlands			100%
Anders			0%
Ook leerkracht binnen een taalklas	77	-	11.7%
% leerlingen in de klas met multi- of andere culturele achtergrond	77	2-100	39.0 (28.8)
% leerlingen in de klas dat thuis (bijna) geen Nederlands spreekt	77	2-100	29.7(26.4)

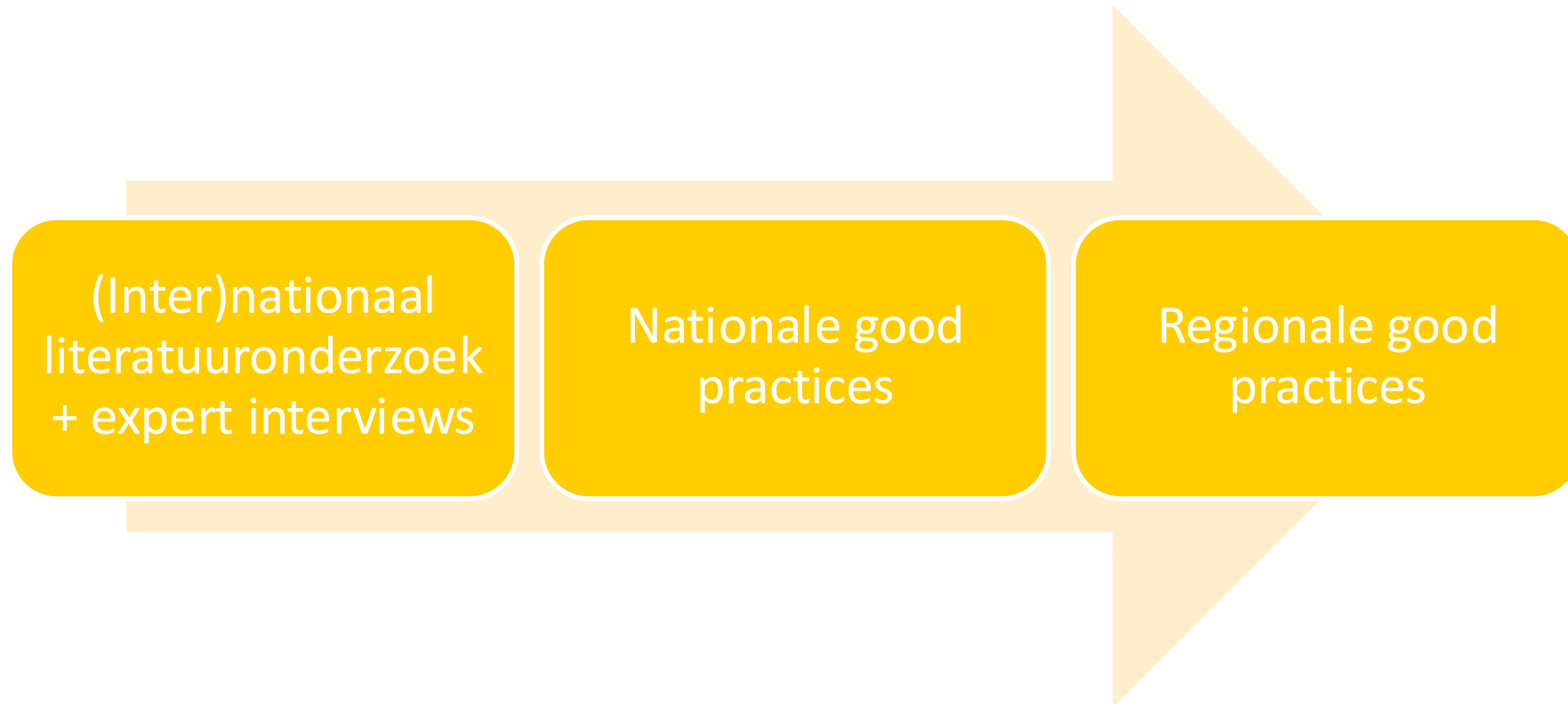
Belangrijkste bevindingen A2 (1/2)

- Veel variatie in overtuigingen t.a.v. **multicultureel onderwijs** en in de competentiegevoelens van leerkrachten in **cultureel responsief lesgeven**.
- In de klas mogen leerlingen gemiddeld onderling niet tot weinig hun **thuis taal gebruiken** (al zijn er scholen waar dit wel mag).
- Op bijna 3/4 van de scholen is geen **schoolbreed talenbeleid** vastgelegd in een document. Wel is er op 2/3 een werkgroep rond het talenbeleid/ NT2-ondersteuning.
- Leerkrachten en IB'ers geven zichzelf gemiddeld een magere voldoende wat betreft hun eigen **kennis en expertise** over het verwerven van **Nederlands als tweede taal**.
- Qua **extra taalsteun** wordt vaak gebruikt gemaakt van afbeeldingen, pre-teaching, herhaling en eenvoudige taal. De thuistalen van leerlingen worden veel minder ingezet.
- Leerkrachten en IB'ers geven zichzelf gemiddeld een ruime voldoende wat betreft hun eigen **kennis en expertise** over **leerproblemen, gedragsproblemen en ASS**, en een magere voldoende voor hun kennis en expertise over **trauma/hechting**.

Belangrijkste bevindingen A2 (2/2)

- In de **intake** wordt vaak geen goed beeld verkregen van mogelijke culturele verschillen in opvattingen over onderwijs en ook niet over welke talen de leerling wanneer spreekt.
- Bij de overgang **van nieuwkomers- naar regulier onderwijs** verloopt de overdracht redelijk goed, maar begeleiding van leerkrachten en monitoring van leerlingen kan beter.
- De schoolleiding scoort redelijk goed op het faciliteren individuele **NT2-professionalisering**, maar minder goed op het realiseren van leergemeenschappen, uitwisseling tussen scholen en structurele begeleiding.
- Wat betreft de ervaringen van IB'ers met de geboden **ondersteuning door het samenwerkingsverband** is er nog veel verbetering mogelijk.
- De ervaren **ouder-leerkracht relatie** en **ouderbetrokkenheid** is het meest positief voor kenniswerker-, daarna arbeidsmigranten- en ten slotte de vluchtelingen ouders. Voor alle drie is er nog wel een sterke verbetering mogelijk.

Opzet onderzoek B: good practices

Succesvolle kenmerken vanuit literatuur: wat werkt?

- **Klasniveau**

- Taalonderwijs

- Taalsensibilisering
- Functioneel meertalig leren
- Betekenisvol taalonderwijs

- Breder didactische en pedagogische context

- Gedetailleerd monitoren
- Aangepaste toetsing
- Cultuursensitief onderwijs
- Traumasensitief onderwijs
- Interactie met Nederlandstalige leeftijdsgenoten
- Doorzetten ontwikkeling in moedertaal

Succesvolle kenmerken vanuit literatuur: wat werkt?

➤ **Schoolniveau**

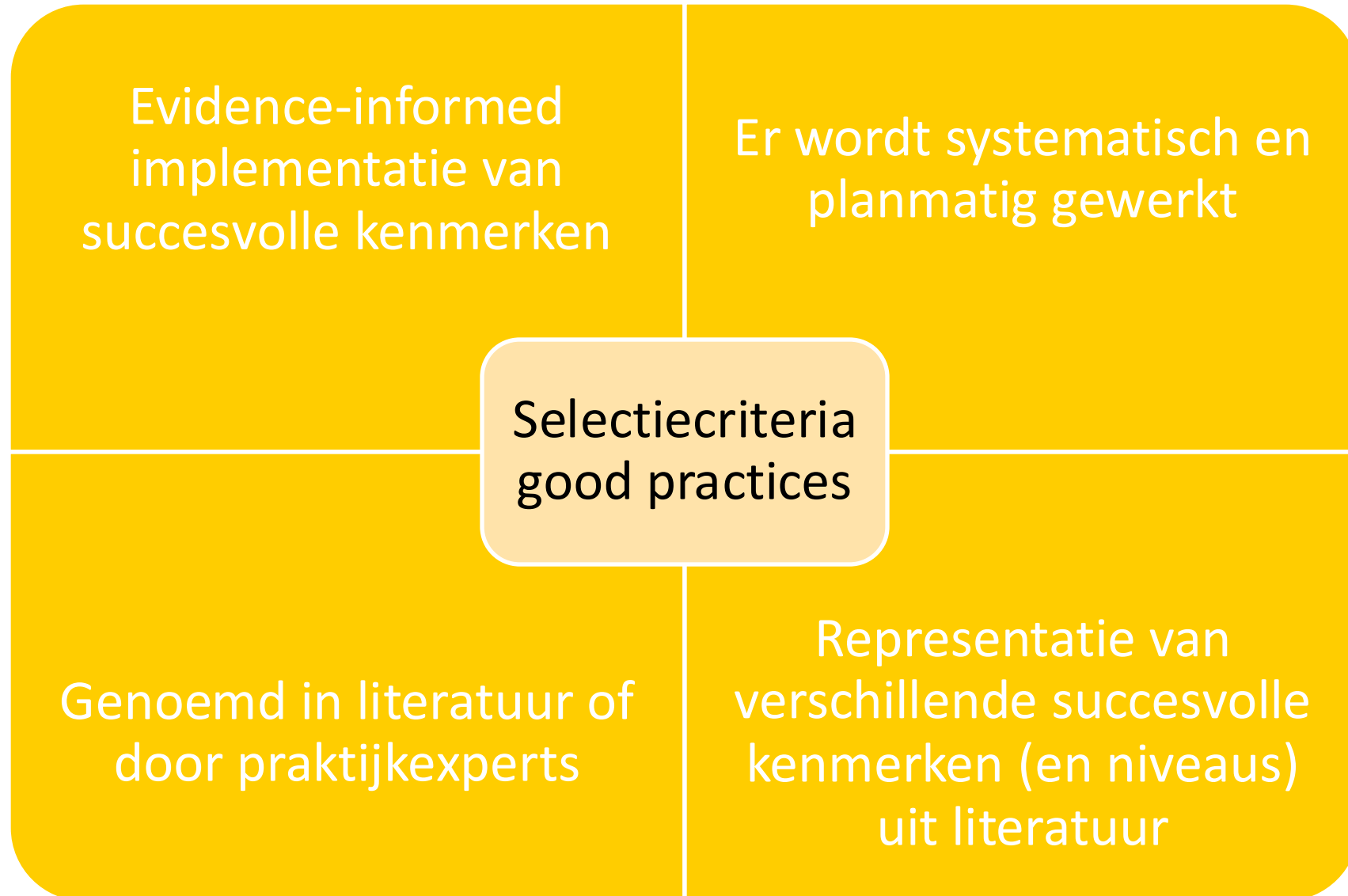
- Brede intake
- Ouderbetrokkenheid
- Teamprofessionalisering
- Taalbeleidsplan

➤ **Bovenschools (regionaal) niveau**

- Co-professionele samenwerking met ketenpartners
- Expertise-uitwisseling op gebied van meertaligheid/internationalisering
- Gezamenlijke kwaliteitszorg in regio
- Implementatie van meerjarenmodel

Nieuwkomersonderwijs (Bisschop et al., 2022; Van Popta, 2022; Schrijfgroep LPTN, 2017)

Meertalig onderwijs (Duarte, 2020; De Graaf et al., 2019; Van Praag et al., 2017; Veerman et al., 2023)

Good practices – nationaal

Good practice	Niveau	Omschrijving
De Globe	School	Nieuwkomersschool in Vlaardingen met oud predicaat Excellente School
Internationale Taalklas Haarlem/ Adviescentrum Haarlem Taal	School, Bovenschools	Taalschool in Haarlem met een expertisecentrum gericht op het gebied van nieuwkomersonderwijs
St. Janschool	School	Taalvriendelijke basisschool in Amsterdam met een gemengde leerlingpopulatie en zeer goede leerresultaten vergeleken met scholen met dezelfde weging
Taalschool Utrecht	School	Nieuwkomersschool in Utrecht met 1-2 jaar traumasensitief en taalintensief onderwijs
Stichting Wereldkidz	Bovenschools	Stichting met 30+ basisscholen in regio Utrecht met een eigen expertisecentrum op het gebied van nieuwkomers

Good practices – nationaal

Good practice	Niveau	Omschrijving
De Rainbow Class	School	Een klas van de Internationale School Utrecht waar passend onderwijs wordt geboden aan internationale leerlingen
T-Primair	Bovenschools	Overkoepelende overlegtafel van de Tilburgse schoolbesturen die het onderwijs voor nieuwkomers coördineert en verzorgt
Merlin TPO school	School	Tweetalig Primair Onderwijs in Eemnes met het International Primary Curriculum (IPC)

RANDVOORWAARDEN

INTEGRALE ZORG

PERSONELE INZET

- Versterk samenwerking tussen ketenpartners (zoals scholen en zorginstellingen) om complexe (zorg)vragen beter te kunnen adresseren
- Breng zorg naar de leerling door kennis en expertise naar reguliere setting te brengen

- Structurele financiering
- Versterk inzet van onderwijsondersteunend personeel

5

MEERTALIGE DIDACTIEK

- Rijk en betekenisvol taalonderwijs met integratie van taal in alle vakken
- Betrekken van thuistaal in school en curriculum
- Passende lesmethodes voor meertaligen
- Cultuursensitief onderwijs
- Traumasensitieve pedagogiek

4

LANDINGSSTRIP

- Hoge kwaliteit eerste opvang nieuwkomersleerlingen
- Zorgvuldige keuze tussen taalschool en taalklas
- Effectieve coördinatiemechanismen voor nieuwkomersonderwijs
- Grondige intakeprocedure en gedetailleerd monitoringssysteem
- Intensieve nazorg en warme overdracht naar regulier onderwijs

3

KENNIS EN EXPERTISE

- Kennisuitwisseling tussen expertorganisaties, scholen en andere onderwijsinstellingen
- Intensieve opleidingen meertaligheid & nieuwkomersonderwijs
- Meerdere specialisten in de regio voor ondersteuning scholen
- Meertaligheid specialist op iedere school
- Intern delen van kennis en expertise

2

VAN VISIE NAAR BELEID

- Vertalen visie naar concreet beleid: welke stappen en wie is verantwoordelijk?
- Toezien op vertaling van bovenschools beleid naar beleid op schoolniveau
- Plannen voor de lange termijn met duurzame financiering
- Centrale coördinatie van initiatieven

1

INCLUSIEVE GRONDHOUDING EN VISIE

- Versterk inclusiviteitsgedachte als voedingsbodem voor verandering
- Benadruk toegevoegde waarde van elke leerling voor school en bredere gemeenschap
- Formuleer een gezamenlijke visie met alle betrokken instanties
- Creëer draagvlak voor verandering door mensen te laten ervaren hoe het anders kan
- Draag de financiële last van initiatieven gezamenlijk

Good practices – regionaal

School	Type onderwijs	Populatie
Kindcentrum Mozaiek (Helmond)	Regulier onderwijs met taalklassen	378 leerlingen 20% nieuwkomerleerlingen Voornamelijk vluchtelingenkinderen (72%) uit o.a. Syrië en Oekraïne
De Opstap (Maarheeze)	Nieuwkomersonderwijs	60 leerlingen 100% niet-Nederlandstalige achtergrond Voornamelijk vluchtelingenkinderen (78%, veel verschillende landen)
SALTO international school RISE (Eindhoven)	Internationaal basisonderwijs (50% Engels, 50% Nederlands)	294 leerlingen 99% niet-Nederlandstalige achtergrond Allemaal kinderen van kenniswerkers (o.a. India, Egypte, Brazilië)
De Tempel (Eindhoven)	Regulier onderwijs met een deeltijd taalklas (3 dgn p.w.)	128 leerlingen 65% niet-Nederlandstalige achtergrond Grootste gedeelte 2e of 3e generatie migratieachtergrond
International school Eindhoven	Internationaal onderwijs en tweetalig onderwijs (30% Engels, 70% Nederlands)	556 en 155 leerlingen 95% en 90% niet-Nederlandstalige achtergrond Voornamelijk kinderen van kenniswerkers (o.a. India, Frankrijk, Italië)
Kindcentrum Rijpelberg (Helmond)	Regulier onderwijs met taalklassen	192 leerlingen 55% niet-Nederlandstalige achtergrond Voornamelijk arbeidsmigranten (o.a. Polen, Turkije)

Good practices – regionaal

Organisatie	Type ondersteuning
Innovatieteams Kempel Onderzoekscentrum (KOC)	In schooljaar '23-'24 zijn twee innovatieteams gestart die zich via ontwerpgericht onderzoek bezig houden met thema's rondom onderwijs aan anderstalige leerlingen: 1) Efficiëntere kennisdeling over nieuwkomersonderwijs in de Brainportregio 2) Betere samenwerking tussen instanties in de wijk Rijpelberg (Helmond) ondersteuning meertaligheid
Voorziening NT2 Gemert-Bakel van stichting GOO	Organiseert passende ondersteuning voor nieuwkomers en NT2-leerlingen via gespecialiseerd personeel dat begeleiding en coaching biedt aan leerlingen en leerkrachten op alle basisscholen binnen de gemeente. Leerlingen ontvangen extra taalondersteuning tijdens schooluren.
Samenwerking SALTO en SKPO	Twee projectleiders die samen het nieuwkomersonderwijs in vrijwel geheel Eindhoven coördineren. Ze werken op vier niveaus: regionaal (Brainport), bestuurlijk (directie-beleidsteams), school- (maken van beleid, ondersteuning mindset) en groepsniveau (coaching leerkrachten, leerlingbegeleiding).
Bibliotheek Helmond-Peel	Taalvriendelijke bibliotheek. In de <i>maatschappelijke</i> bibliotheek worden diverse activiteiten aangeboden (e.g., voorlezen in verschillende talen en internationale vieringen) en is er een grote meertalige boekencollectie. Binnen <i>educatieve</i> bibliotheek is er ondersteuning op schoolniveau.
HLE Network	Deze stichting verenigt vrijwillige gerunde "heritage language" (HL) programma's die meertalige kinderen ondersteunen via aanvullende taalprogramma's buiten schooltijd. Het netwerk geeft een stem aan maatschappelijke problemen en vergroot het bewustzijn over de voordelen van meertaligheid

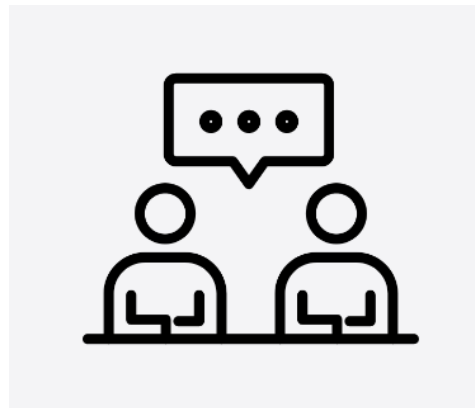
Aanbevelingen vervolgonderzoek

- **Vervolgonderzoek A1:** Hoe ziet het precieze **voortraject** van leerlingen eruit die direct vanuit de zorg het SO instromen, en wie zijn hier allemaal bij betrokken?
- **Vervolgonderzoek bij ouders:** Grootschalig vergelijkend vragenlijstonderzoek om de situatie, (opvoedings)praktijken, opvattingen en wensen van verschillende groepen ouders met diverse achtergronden in kaart te brengen.
 - Welke gezinsfactoren dragen mogelijk bij aan de relatief hoge instroom?
 - Wat zijn de ervaringen van ouders met het onderwijs (zowel regulier als SO)?
- **Vervolgonderzoek bij leerlingen:** Hoe kijken zij terug op hun onderwijsloopbaan?

Van onderzoek naar praktijk

Op basis van onze bevindingen en aanbevelingen, wat is het eerste waar je binnen jouw organisatie mee aan de slag zou willen gaan?

Denk na (2 min.) en wissel uit (5 min.)

Meer weten?

Volledige rapport:

**Management-
samenvatting:**

Contact: m.l.broekhuizen@uu.nl; f.e.vangils1@uu.nl

Artikel in TIB (nr. 3, mei '25) over model met bouwstenen